

DECLARATIA UNIVERSALĂ TI-NDREPTURLI-A OMLUI

ZBOR NĂINTI

Ti-atsea că pricânshtearea-a nâmuziljei nativâ shi-ndrepturli egali shi nealienabili-a tutâlor membrilji-a taifâljei a omlui easti fimelju-a libertatiljei, a-ndriptatiuljei shi-a irinjljei din lumi,

Ti-atsea că nitinjisearea shi atimusearea-a-andrepturlor a omlui dutsea la comportâri barbari cari u prusvulisea sinidisea-a uminitatiljei, sh-ti-atsea că adrâriljei lumi tu cari iatsâli umineshtsâ va s-hârseascâ di libertatea di zbor shi pisti shi va s-hibâ liberi di firca shi urfanjea easti proclamatâ ti nai ma analtul ideal a cafi unlui om,

Ti-atsea că important easti că-ndrepturli-a omlui s-hibâ afîriti cu sistemlu juridic că s-nu hibâ omlu pimtu pi-atsea ta s-mutâ contra-a tiraniiljei shi tirinsearea,

Ti-atsea că important easti că sâ-lji si da indati developarea-a relatsiilor di uspitsâlji anamisa di miletsli,

Ti-atsea că miletsli-a Natsiunilor Uniti cu Harta nica nâ oară u confirmarâ pistusinea-a lor la-ndrepturli fundamentali-a omlui, la nâmuzea shi valoarea-a personalitatiljei umineascâ shi egalitatea-a bârbatlui shi-a muljeariljei shi ti-atsea că apufâsirâ că sâ-lji indati-a developariljei sotsialâ shi s-li amelioreadzâ conditsiili ti banâ tu ma marea libertati,

Ti-atsea că statili membri u loarâ obligatsia tu colaborari cu Natsiunili Uniti s-u asigurâ tinjisearea ghenerealâ shi aplicarea-a-ndrepturlor a omlu shi libertâtsli fundamentali,

Ti-atsea că acâchisearea ghenerealâ-a lushtor ândrepturi shi libertâts easti di nai ma marea importantsâ ti-ntreaga realizari-a lishte obligatsii,

Adunarea ghenerealâ

Uproclameadzâ aestâ Declaratsii Universalâ ti-ndrepturli-a omlui ca un standard comun cari lipseashti s-lu-agiungâ tuti miletsli shi tuti natsiili cu tsi cafi unâ individû shi cafi un organ a sotsietatiljei, cara va u-aibâ dipriunâ ân videari aestâ Declaratsii, va shi-u aibâ tendintsa că prin ânvitsarea shi educatsia s-aducâ la tinjisearea-a lushtor ândrepturi shi libertâts shi cu metrili progresivi natsionali shi internatsionali s-hibâ asigurată pricânshtearea shi tinjisearea-a lor ghenerealâ sh-di dealihealui cum anamisa di miletsli-a singurilor stati membri, ashi shi anamisa di miletsli-a tsilor teritorii cari sunt sum administrarea-a lor.

Articulul 1

Tuti iatsâli umineshtsâ s-fac liberi shi egali la nâmuzea shi-ndrepturli. Eali sunt hârziti cu fichiri shi sinidisi shi lipseashti un cu alantu sh-si poartâ tu duhlu-a frâtsâljiljei.

Articulul 2

Tuti-ndrepturli shi libertâtsli dit aestâ Declaratsii âlji pricad a cafi unlu insu independent di rasa, băeaua-a chealiljei, sexul, limba, pista, minduearea politică ică altă, origina natsională shi sotsială, starea di aveari, fatsirea ică cari tsi s-hibă alti conditsii.

[Missing 2nd paragraph]

Articulul 3

Cafi un ari-ndreptul ti bană, libertati shi sigurantsa-a personalitatiljei.

Articulul 4

Cană nu poati s-hibă tsănut tu sclâvilji ică supuniri: sclâviljea shi comertslu cu sclavi s-azăptăseashti tu tuti formili.

Articulul 5

Cană nu lipseashti s-hibă loat la pidipseari ică la comportari ninjilăoasă, niuminească shi-arshionasă ică la ghizai.

Articulul 6

Cafi un ari-ndreptu pisti tut s-hibă pricănâscut ca un subiectu juridic.

Articulul 7

Tuts suntu egalji dininti-a nomlui shi au ândreptu, fără cană soi di discriminari, la egala apurari-a nomlui.

Articulul 8

Cafi un ari-ndreptu că tribunalili natsionali efectiv s-lu-apură di frândzearea-a-ndrepturor fundamentali cari lj-suntu pricănâscuti cu constitutsia shi nomurli.

Articulul 9

Cană nu poati după vrearea-a vâmului s-hibă âncljis, detsănut, niti avinat.

Articulul 10

Cafi un ari-ndreptul egal didip la giudicarea-ndreaptă shi publică dininti-a tribunalui independent shi obiectiv cari va s-detsidă ti-ndrepturli-a lui shi obligatsiili sh-ti origina-a cafi unlu act criminal tsi-lji si arucă-a lui.

Articulul 11

Cafi un acuzat ti act criminal ari-ndreptur s-hibă lugurist că nu-i căbati până tsi pi bazaa nomlui, căbatea nu s-confirmă la un protses public la cari lj-suntu asigurati tuti garantsii lipsiti ti apurarea-a lui.

Cană nu poati s-hibă giudicat ti acti ică omisiunji cari nu fac act criminal după-ndreptul natsional ică internatsional tu chirolu cându suntu fapti.

Tut ashi nu poati s-hibă curmată ma greuă ghizai di atsea cari putea s-hibă aplicată tu chirolu cându-i faptu actlu criminal.

Articulul 12

Cană nu poati s-hibă după vrearea-a altului loat la minteari tu bana-lji particulară, taifa, casa ică correspondentsia nitsi la agudeari pi tinjia shi nămuzea. Cafî un ari-ndreptu la apurari di nomlu contra-a ahtariljei minteari ică agudeari.

Articulul 13

Cafî un ari-ndreptul la libertati di minari shi alidzeari-a loalui ti mincheani tu sinurli-a unlui stat.

Cafî un ari-ndreptul s-fugă dit cari tsi s-hibă stat, inclusiv shi-a lui, shi sh-si toarnă tu statlu-a lui.

Articulul 14

Cafî un di avinatslji ari-ndreptul s-caftă shi sh-si hârsească di azil tu altili stati.

La-ndreptul aestu cană nu poati s-apeleadză tu cazlu cându avinarea easti bazată pi un act criminal di natură nipolitică ică protsedură contra-a scopurlor shi printsipiilor a Natsiunilor Uniti.

Articulul 15

Cafî un ari-ndreptul la ună tsitâtsenii.

Cană nu poati după vrearea-a altului s-hibă alâsat fără tsitâtsenii nitsi fără di-ndreptul că s-u alâxească tsitâtsenia.

Articulul 16

Bârbatslji majori shi muljeri fără cană soi di limitări di punctul di rasa, tsitâtsenia ică pisti, au ândreptul s-intră tu cârună shi s-facă taifă. Elji suntu egalji la intrarea tu cârună, tut chirolu până dutsi câruna shi la aspârdzearea-a ljei.

Câruna poati s-facă cu libera shi completa câilăchi-a inshilor cari intră tu cârună.

Taifa easti nucleulu natural shi fundamental a sotsietatiljiei shi ari-ndreptul la afireari di partea-a sotsietatiljiei shi-a statlui.

Articulul 17

Cafî un ari-ndreptu s-aibă aveari, singur, ma sh-deadun cu altsă.

Cană nu poati după vrearea-a altului s-hibă alâsat fără di aveari.

Articulul 18

Cafi un ari-ndreptul la libertatea-a mindueariljei, a sinidisiljei shi-a pistiljei; ândreptul aestu u inclui shi alâxearea-a pistiljei shi-a câidiiljei shi libertatea câ omlu singur icâ-n comunitati cu altsâlji, public icâ particular shi-u manifesteadzâ pitea icâ câidiea pi calea di-nvitsăturâ, practicari-a pistiljei shi sh-li facâ arâdzli.

Articulul 19

Cafi un ari-ndreptu la libertatea sh-mindueascâ shi s-exprimâ, tsi luacatsâ shi-ndreptul s-nu hibâ cârtit ti minduearea-lji, ma shi-ndriptatea câ s-caftâ, s-aproachi shi s-tindâ informatsii shi idei cu cari tsi s-hibâ instrumenti shi independent di sinurli.

Articulul 20

Cafi un ari-ndreptu shi libertatea la fronima adunari shi uneari.

Canâ nu poati s-hibâ pîmtu zorlea s-pricadâ la vâra asotsiatsii.

Articulul 21

Cafi un ari-ndreptu s-ljea parti la condutsirea cu lucrî publicî tu statlu-a lui, direct icâ prin liber aleptsâljei reprezentantsâ.

Cafi un ari-ndreptu pi baza egalâ s-intrâ tu slujbâ publicâ tu statlu-a lui.

Vrearea-a miletljei easti baza-a puteariljei a statlui; vrearea aestâ lipseashti s-hibâ spusâ la alidzerli perioditsi shi liberi cari va s-facâ cu-ndreptul ghenereal shi egal la votari, cu votarea secretâ icâ unâ protsedurâ adecvatâ cari u-asigurâ libertatea-a votariljei.

Articulul 22

Cafi un, ca membru-a sotsietatiljei, ari-ndreptu la asigurarea sotsialâ shi-ndreptul sh-realizeadzâ-ndrepturi economitsi, sotsiali shi culturali lipsiti la nâmuzea-a lui sh-ti libera developari-a personalitatiljei a lui, cu agiutolu-a statlui shi-a colaborariljei internatsionalâ, shi conform cu organizatsia shi institutsiili-a statlui a lui.

Articulul 23

Cafi un ari-ndreptu pi lucru, la libera alidzeari la intrarea tu lucru, la-ndreapti shi buni conditsii ti lucrari shi la apurarea di nilucrari.

Cafi un, fârâ canâ alidzeari, ari-ndreptu la platâ egalâ ti idviul lucru.

Cafi un cari lucreadzâ ari-ndreptu la-ndreapta shi buna platâ cari-a lui shi-a taifâljei a lui lâ asigurâ exiestentsii cari corespundi la nâmuzea umineascâ shi cari, fu câ va s-lipseascâ, va s-hibâ completatâ cu altsâ pâradz di apurarea sotsialâ.

Cafi un ari-ndreptu s-fondeadzâ shi s-intrâ tu sindicat ti-apurea-a interesilor a lui.

Articulul 24

Cafi un ari-ndreptu la discurmari shi njirari, inclusiv shi limitarea cu chifiri-a oarâljei ti lucru shi advili perioditsi cu platâ.

Articulul 25

Cafi un ari-ndreptu la un standard ti bânatic cari lj-asigurâ shi ghinistari, a lui shi-a taifâljei a lui, inclusiv hârnearea, ânvishtearea, casa, shi mâtrita-a iaturlui shi slujba sotsialâ tsi-i lipsitâ, ma shi-ndreptul la asigurari tu caz di armâneari fârâ lucru, langoari, niputeari, ânvidueari, ausheatic shi altili cazuri di chireari-a pâradzlor ti existentsii di tsircumstantsili independenti di vrearea-a lui.

Dadili shi ficiorlji au ândreptul di unâ mâtritâ spetsialâ shi agiutor. Tuts ficiorlji, faptsâ tu cârunâ icâ nafoarâ di ea s-hârsescu di idvea apurari sotsialâ.

Articulul 26

Cafi un ari-ndreptul la-nvitsăturâ. Anvitsarea lipseashti s-hibâ fârâ pâlteari, canai tu sculiili primari shi di calificari. Sculia primarâ easti obligatorii. Educatsia tecnicâ shi di calificari lipseashti s-hibâ actsesibilâ ti tuts unâ turlii pi baza di atsea cum suntu câdâri.

Anvitsarea lipseashti s-hibâ ândreaptâ ti-mplina developari-a personalitatiljei a omlui shi-nvârtushearea-a tinjiseariljei a-ndrepturor a omlui shi libertâtsli fundamentali. Atsea lipseashti s-li agiutâ acâchisearea, arâvdarea shi uspitsâljea anamisa di tuti miletsli, grupatsii di rasâ shi pisti, ma shi activitatea-a Natsiunilor Uniti shi vigljearea-a irinjljei.

Pârintsâlji lu-au ândreptul cu prioritati câ s-lâ u-aleagâ sculia-a ficiorlor a lor.

Articulul 27

Cafi un ari-ndreptu liber s-ljea parti tu bana culturalâ-a comunitatiljei, sh-si hârseascâ pi arta shi s-ljea parti la developarea di shtiintsâ shi la hâirea tsi vini di-aclotsi.

Cafi un ari-ndreptu la apurarea-a interesilor morali shi materiali cari es dit cafî unâ creatsii di shtiintsâ, literarâ icâ artisticâ-a curi creator easti el.

Articulul 28

Cafi un ari-ndreptu la progres sotsial shi internatsional tu cari ândrepturli spusi tu aestâ Declaratsii pot ta s-hibâ realizati complet.

Articulul 29

Cafi un ari obligatsiili-a lui fatsâ di comunitatea cari mash ea lji-asigurâ nântari liberâ shi completâ-a personalitatiljei a lui.

La realizarea-a-ndrepturor shi-a libertâtslor a lui cafî un poati s-hibâ supus mash la atseali limitâri cari suntu prividzuti cu nomlu cu scupolu câ s-asigurâ pricânushtearea lipsitâ shi tinjisearea-a-ndrepturor shi-a libertâtslor a alântor shi cu scoplu ti satisfatsirea-a ândreptilor câftâri-a moralui, sistemlu public shi ghinistarea publicâ tu sotsietatea democraticâ.

Aesti-ndrepturi shi libertâts di canâ turlii nu pot sâ si realizeadzâ contra-a scopurlor shi-a printsipiilor a Natsiunilor Uniti.

Articulul 30

Nitsi unâ determinari dit aestâ Declaratsii nu poati s-hibâ tulmâcitâ ca-ndreptul ti cafî un stat, grupâ icâ insu ta s-u facâ cari tsi s-hibâ activitati icâ s-facâ catsi s-va s-hibâ lucru shutsâtâ la câlcarea-a-ndrepturlor shi-a libertâtslor cari suntu bâgati tu ea.